

se feren nous, de bronce o llautó dorat, los 4 *salamons* de la Cathedral, que antes eran de ferro, molt antichs», a Bna (*Excursions*, p 11).

DERIV.: S'alludeix també a la forma de les d'aquell temple, en el nom de les columnes *salomòniques* i dels cordons *salamonats*, dels quals dóna cites *AlcM*

El francesisme *salopeta* usat per alguns rossellonesos («sarrau», Grandó, *Misc Fabra*), per a una brusa a tot portar, no té res a veure amb *solapa* (com creu *AlcM*), car és el fr. *salopette* [1841], diminutiu del fr. *saloppe* 'llord, xeixó'. D'on també el fr. *saloperie* 'porqueria' [1694], usat ocasionalment en català en la forma *solaperia* 'conducta enganyosa' (cita d'Em. Vilanova, *AlcM*), metatitzada ajudant-hi el cast. *solapado* (que en català és castellanisme sense arrelament i gens recomanable). Hi ha també *salopard* en francès, del qual sembla ser alteració un hapax ross + *salapat* 'muri, dissimulat' del qual no sé altra notícia que un pasatge de Saisset: «En Vicenç, l'aubergista --- / sempre a la cuina pellucava, / i el *salapat*, de temps en temps, / aclapat sus del foc, com qui encén la pipa, / empienyocava un bon bocí / sense dir a ningú ---» (*Catal d R*, 115); aquí, del canvi de *-op-* en *-ap-* poden ser responsables: sigui un compromís amb el metatètic **solapa(r)*, sigui el cast. *solapado*, sigui els cat *arrapat*, *esgarrapat* amb el matís d'«aprofitat, avariciós». El *DAG* troba *solapaç* 'peça de vestir' en un autor de Mallorca.

+SALOQUIA, 'barbacana de castell': «una loba de ferre bé acabada per obs de la porta de la *saloquia* del dit castell», en un doc. de l'Arx. Gral. del R. de Val., de l'a. 1463 (*AlcM* VII, 36a) *Celoquia* és el nom de la torre més alta del castell de Morella i d'una plaça del castell de Morvedre (*DAG*.); MtzFerrando registra un doc. de 1265 on es canvien 12 joves de terra a la vall de Seta pel castell de Sumacàrcer, amb facultat de reparar la *celoquia* etc., i una comanda de la *açoloquia* del castell de Corbera a En P. L. C., en l'any 1280 (*Cat Docs Val ACA*, I, 639; II, 1235) És l'ar. *sulū-qīya* (de l'arrel *slq* 'foradar', 'escalar', 'pujar a una muralla'), que *PALC* registra en els sentits de «barvacana, baluarte, torre albarrana, cava de fortaleza» (Dozy, *Suppl.* I, 676).

SALPA, nom d'un peix de mar, del ll SALPA, i aquest del gr. *σάληη* id. □ 1ª doc : 1313-1324.

Figura en una llista de peixos valencians de 1324 (*DAG*, *AlcM*), i en una de ross de 1374 (veg. *PALOMIDA*, *InvLC*) No sé si està ben llegit (o és una variant masculina) en una de Balaguer, de 1313: «peix de rocha, axí com és --- grives, curters, verats, *salps*, corba e xangló» (*BABL* XII, 421); també va amb la «corba» a la de 1324. En la tradició lexicogràfica, des d'OPou (*ThPu*, 65) Segons el *Ll de Cuma* de Sant Soví, la millor «sahó» de l'any per haver i menjar *salpes* és la d'agost i setembre (*NCL* cxv, 196, n. 21).

La més coneguda és la forma oral *saupa*: una germana meua ho sentia així al Port de la Selva (1950) i

en efecte: «rap, *saupa*, corball, un parell d'escorpres: tot, peix de sopa agafat a la matinada», Sagarra (*All i Salobre*, 75, 1 ja 48), segons Plaça (*Proa* de Palamós, jul 1960, 8) ho diuen així a Cadaqués, des de l'Escala a Tossa, i a Bna A Mallorca, a la Colònia de Sant Pere [1969] em deien que van a pescar *sálpas* en es Covitxol d'en Tomàs, però d'altres d'allà i un de Palma digueren *sáupsas* «*Saupa* i dona / tot l'any és bona» és la dita menorquina (Camps Merc, *Folkl* 1, 297), l'eivisenc JnCastelló escriu *salpes* (*Ibiza y Form*, 120)

Del català són manlevats el cast. *salpa* [princ. segle XVII] i el campid. *salpa* o *sarpa* (Wagner, *RFE* IX, 236) En llatí, *salpa* apareix des de fi S I a C, mentre que el gr. *σάληη* o *σάληης* ja es troba en còmics de fi S v a. C, i Aristòtil en diu *σάληη*, o sigui el nom de la trompeta, amb el qual deu haver-hi parentiu.

DERIV : *Salpada* *Salpó* mall. i men : com que vol dir 'conjunt de salpes' (*AlcM*) sembla ser contracció de *salpaó, -ATIONE. Però hi deu haver hagut un col·lectiu *salpar* per a una munió de salpes, car *Σαυπά* és el nom d'un paratge ben conegut de la costa de Maó (1964).

SALPAR, pres de l'it. *salpare*, que es troba des de molt antic en les formes *serpare*, i *sarpere*, en italià no està ben aclarit d'on deriva, però sí que la forma més antiga és *serpare*, i per tant és possible que sigui derivat de *serpe* 'espai triangular de la punta de proa, on es posa l'àncora, en llevar el ferro', aquest, potser de *serpe* 'serp', per unes posts de forma serpentina.

□ 1ª doc : una vegada el 1494, però és molt rar abans del S. XIX

AlcM en cita un sol ex. antic («manà *salpar* les àncores de sos navilis») en les *Transformacions* del barceloní Fc Alegre, de 1494, però és un autor molt penetrat d'influència italiana. Després no n'hi torna a haver notícies fins al S XIX, i encara avui no és verament popular més que a les Illes; jo no l'he sentit mai en català central (per més que registrin *sarpar* i *salpar* Amades i Roig en *BDC* XII, 64, i XIV, 60), i almenys puc garantir que, en la meua joventut, no l'usaven mai els pescadors i gent de mar de la Costa de Llevant. Lab. no va registrar *sarpar* fins a 1864, canviat en *salpar* pel *DOrt*

A Mallorca sí que és ben popular. A Sóller el 1953 anotava *σαυπά s fēro* (en partir un bot); també, moltes vegades, l'ordre *σαυπά*, sense més, perquè el mariner soslleves l'àncora que ja havia fondejat, massa aviat, i no permetia atràcar. Ja el *DFgra* registra «*saupar*: llevar ses àncores de dins la mar». En aquesta variant es llegeix en tota mena d'autors, populars, o de més to literari (cita de Costa Ll. en *AlcM*); el *DAG*, dóna com a mallorquins tant l'ús absolut de *saupar* 'partir la nau', com el de *saupar l'àncora* 'pujar-la per partir'. «MARINER: - Amb es llautet 'Sant Roc' / mos feim a la vela, anit ---. LL : - Quan sortiu? MAR . - Ses senyes totes / són de *saupà* a mitja nit», Bart Ferrà (*Comèdies*, *IdOr* XIII, 24). «--- Cap a Alacant --- Dinam an el vapor, que *saupa* devers la una cap a Mallorca»; «a Bna. --- cap an el vapor --- que a les vuyt i mitja ha cornat, *saupant* àncores i envellant-li cap a Mallor-